

МИЛАН ТОДОРОВ

ТРИ ПРИЧЕ

У СЛАВУ ЗИМСКИХ ЖЕНА

Био је август. Седео је на истуреној тераси кафића у центру града и посматрао пролазнице. Пронашао је то место у благој хладовини. Пиће није било прескупо. Наручио би јелен пиво и чашу. Није волео да пије из флаше. Држао је до себе или бар до ситница које човека одају кад није свестан свог статуса.

Конобар, млад, зелен, донео му је пиће и питао га:

„Како се ритају девојчице данас?”

Погледао га је тако да се одмах покупио и отишао у дубину кафића не појављујући се више.

Не, није он посматрао младе девојке па ни жене као некада, мушки знатижељан. Сада је био једноставно заинтересован за то како се те жене које су увек доминирале у његовом односу са њима понашају када је, како је веровао, прекасно и за њега и за њих.

Није било згодно да превише зури у њих. Могао би неко да га оптужи за воајерство или, не дај Боже, педофилију. Јер, жене, чинило му се, постају све млађе док је он постајао све старији. Имао је, како се тешио, вишак тестостерона и рано је оћелавио онако како ћелаве сремски сељаци, овално, са меком широком лобањом и насупрот томе оштрим, малтене претећим сјајем у очима, што беше узалудна варка, наравно.

Лето је, као што рече неко, било лето непогоде. Температура се кретала и до четрдесетог подеока на Целзијусовој скали.

Имао је жену. У ствари, није је више имао. Међу њима је било прекасно за љубав. Обоје су то схватили и примили као неизбежност. Уосталом, слагали су се у томе да је света тајна брака, о којој су

говорили свештеници, нешто као сендвич. Најзад, она је то тако дефинисала.

„Између хлеба је месо. Увек то месо”, рекла је. „Зар смо само месо?”

„Нисмо”, рекао је револтиран. „Уосталом, ти врло добро знаш да мрзим сендвиче. И тај њихов енглески гроф Сендвич, женскарош и картарош, који је измислио читаву ту ствар, иде ми на јетру.”

Она је била мека, плава жена и заплакала је.

„Опипај главу”, рекла је.

„Зашто?”

„Све је исто. У неким крајевима једу главе животиња као највећи специјалитет. Месо главе, кажу, најокусније је.”

„Завитлаваш ме?”

„Не”, рекла је.

Али он није могао да потисне осећај да има главу за јело и глабање. Да, за глабање. Лагано грицање меса. На то се, помисли, на крају или пре краја своди физичка привлачност.

„Ти си људождерка.”

„Никад нисам чула да постоје људождерке. Само људождери.”

„Људождерке су модерна варијанта људождера.”

„Кога оне једу?”

Није јој одговорио. Мрзео је питања која имају препознатљив одговор.

Седео је, дакле, сам и посматрао надолazeћи свет жена.

Није желео ниједну.

Желео је само да размисли о свему.

Где је погрешно?

Да ли би се вратио?

Жене које су пролазиле биле су лепи летњи монструми. Тако му се чинило. Прошле визије жена је могао да баца у канту за смеће. Не, жене нису биле ништа другачије од оних пређашњих.

Чак би се могло рећи да су биле приступачније.

Међутим, он је мислио како је могуће да оне не носе на себи ни најмањи траг греха. Макар и најмањег. Ниједне мрље.

Како је могуће?

Ништа се у њиховој летњој, разодевеној појави није оцртавало. Као да су све биле пред порођајем. Чисте и нетакнуте другом руком.

Завалио се дубље у плетену тршчану столицу. Скоро да је лежао на леђима.

Бивша жена га је назвала телефоном.

„Морам одмах да те видим.”

„Зашто?”

„Желим да знам да си добро.”
„Добро сам. Не брини. Хвала ти.”
„Стварно?”
„Све је предивно.”
„Познајемо се веома дуго.”
„Веома дуго.”
„Ако ти нешто буде потребно, само ми се јави. Врло радо ћу ти помоћи у избору нове пријатељице.”
„Пријатељице?”
„Па, да. Знам да ниси, као што нисам ни ја, спреман на нову емоционалну и сексуалну везу. За то је потребно време. А ми...”
„Шта хоћеш да кажеш?”
Погледао се у излогу кафића.
„Стакло увеличава, зар не”, питао је конобара које се теглио на сунцу.
„Како се узме.”
Није био задовољан одговором.
„Чујемо се”, рекао је бившој. „Ако ти нешто треба, само јави.”
Мрзео је такве мисли. Шта би учинио ако би јој нешто важно, нешто што би је поново вратило у заносе младих летњих дана, требало?
Ништа.
Да, ништа.
Ништа је, помисли, тако велико да је боље имати ништа него нешто мало и лажно.
Онда се појавила та летња жена.
Имала је дугу, невероватно меку смеђу косу коју је пребацила преко левог рамена тако да јој је падала на меснате плоснате сисе.
Устао је. Платио пиво.
Тренутак касније чуо је женски крик.
Био је то крик из звучника.
Зов удаљених ствари.
Требало је вратити се.
Али како?
Од оружја или, боље речено, оруђа – имао је само мобилни телефон.
Није знао кога би назвао.
Са дрвета му је, у пролазу, смрдљиви мартин пао на крагну.
Пажљиво га је скинуо кажипрстом.
Плашио се да га удари петом на асфалу.
Мартинове зелене ножице су се копрцале у ваздуху.
Ускоро ће јесен, помисли.

Ове бубе долазе као знак јесени. Смрад који шире је знак трулежи. А с јесени долази време строгих жена. Жена добро обучених. Жена у дугим укројеним хаљинама, са црним ташницама, са прорезима у долини груди тек толико колико је довољно да се прихвати брутална стварност људске непостојаности.

НАВАЛИ СЕ ШАР ПЛАНИНА

Имао је крупан тамноцрвени парадајз, који је узгајао у башти своје старе куће. Знао сам га из неких и мени и њему бољих времена. Остао је сам. Са малом пензијом. Док му је жена била жива, а била је радница на преради поврћа у надалеко чувеном новосадском Кулпину – у коме је, узгред да то кажем срца ради, и мој отац радио – трошили су две пензијице и некако се могло

Жена му оболела од деменције. Нису имали пара за лекове који би јој, ако ништа друго, бар продужили колико-толико нормалан, живот.

Умрла је и он је од тада почео да чува старо семење разног поврћа.

Претпостављам да је на неки интуитиван начин покушавао да настави живот са женом која му је и доносила семење разних љутих паприка, краставаца, бундева, тикава, парадајза и плавог патлиџана.

Све је то постепено добијао у својој башти, али њу није вратио. А можда јесте. Јер, семе живота је, све више верујем у то, неуништиво.

У сваком случају наставио је мисију своје жене.

И сваке године, на средини сезоне, убрао би најкрупнији плод, расекао га и из њега пинцетом вадио семенку по семенку коју би сушио у прозору, заштићеном од сунца.

С пролећа би их расејавао у мале пластичне чашице од јогурта, чувао у прозору најближем пећи, а кад биљке мало стасају и сунце огреје пресађивао би их у башту.

Лети би их износио на своју импровизовану пијацу.

Има таквих људи који после неких дешавања постају бољи људи од себе.

Продавао је и овог летњег дана парадајз испред локалне самопослуге.

Одмах ми је рекао да је болестан и да му је тешко да стоји крај врата која се аутоматски отварају и затварају. Уби га промаја.

Рекао сам да је то доста незгодно.

Нека, рекао је, само да ме не отерају као кера. Нико не воли старе људе.

Његов парадајз није био скупљи од оног у продавници.

Питао сам се зашто.

Јер његов парадајз је природнији и, свакако, здравији.

Нисам имао разлога да сумњам у то.

Само угрожен човек може да се посвети слабо исплативим и наоко безвредним стварима као што је чување старих сорти рајског воћа.

Да, само човек суочен са егзистенцијалном претњом.

Само човек пред неизвесношћу.

Колико ћу још живети?

Да ли ћу моћи себе да послужим до краја?

Да ли ћу имати за хлеб и воду, за само толико?

И за лекове?

За њих нећу имати.

Можда је и боље тако. Отићи без мириса лекова у мокрим гаћама.

Тако је мислио.

Не знам да ли је тако мислио, али хоћу да верујем у то.

Само онај кога погађа патња може да опрашта људима унапред.

И то само у времену патње.

Кад она прође, магија која још једина храни свет нестаје. Свет се враћа гравитацији. Људи умиру јер нема ко да их воли.

Само сопствена патња пружа увид у истинску вредност света, ону врсту болно искрене отворености без утехе, без Бога.

„Навали се Шар планина
сестра жали три године
мајка ме жали довека”

а Шар планина све види и све зна, јер је земља прах, јер је земља наш рођендан.

Да, купио сам његов парадајз. Био је изванредно укусан.

И размишљао сам о свему што је претходило томе, не знам зашто, јер био је то обичан дан, пун сунца.

НОВОСАДСКИ ВАЗДУХ ОКТОБРА

Требало је да говорим приликом отварања изложбе радова пријатеља сликара.

Уметник је био боем.

Написао сам кратак критички текст, похвалан, о његовим сликама, јер заиста беше истакнути уметник.

Послао сам му текст неколико дана пред отварање изложбе. Тек реда ради. У ствари, то се обично и не ради. Аутор изложбе чује ваше мишљење на самој изложби.

Испоставило се да је организатор, мимо његовог знања, као промотере изабрао неке друге људе. Чак је штампао и каталог са именима других говорника уз кратку биографску цртицу о сликару. Позвао сам га и питао зашто ме је испалио. Рекао сам му још да се не љутим и пожелео му сваку срећу.

Клео са да не зна ништа о томе.

Обавестио је организатора и они су неколико дана доцније, касно, начинили исправку.

Сада нас је било четворо који смо наумили да говоримо о уметнику и његовом делу.

Не знам шта ми је све то требало. Молио ме је да отворим његову изложбу и ја сам, сећајући се првих дана нашег познанства, обећао да ћу то учинити.

Кад сам пошао на отварање детаљно сам проучио пут, најближе место за паркирање, понео кишобран јер је сипила киша, прикладну одећу, ни елегантну ни спортску, одштампан говор у џепу, али сам одлучио да говорим без читања.

Кад сам после доста муке око проналажења места на паркиралишту крај Матице српске, у неком убогом дворишту, најзад успео – пожурио сам ка галерији.

Она се налазила свега две улице даље. Ипак сам се зајапурио. Међутим, кад сам стигао испоставило се да у њој, осим организатора, нема више од три или четири посетиоца.

Питао сам младог учтивог момка из организације где је уметник, а он је само слегнуо раменима.

Послужите се, рекао је и показао главом на сто са пластичним чашама у којима се браонила нека жестина.

Не пијем пре осам, рекао сам.

Сада је седам и пет, рекао је.

Уметник је управо утрчавао у галерију.

Где је овде клозет, питао ме је унезверено.

Нисам знао.

Упишаћу се, рекао је и шљуснуо своју платнену црну торбу у угао.

Ваздух је био пун етарских уља. Новосадски ваздух октобра који највише волим.

Одакле сте, упита ме мршави седи човек који је држао уметникову згужвану брошуру у рукама.

Из Баната, рекох. Из северног Баната.

То ми се свиђа, рекао је.

Зашто вам се то свиђа?
 Банат, Ђура Јакшић, Милош Црњански, одговорио ми је.
 Чекали смо.
 Један старији пар је лагано испијао већ другу или трећу ча-
 шицу жестине.
 Уметника није било.
 Свиђа ми се ово, рекох партнерки, познаници с факултета,
 са којом сам то вече изашао.
 Шта ти се тачно свиђа?
 Необавезност, рекох.
 Ти мене сматраш необавезном у нашој вези, упитала ме је.
 Не, па договорили смо се.
 Шта смо се договорили, молим те подсети ме.
 Договорили смо се да је ово између нас све виртуелно.
 Дакле, ја не постојим
 Наравно да постојиш. Као што и ја постојим. Као што све
 постоји.
 Видим, рече.
 Шта видиш?
 Овде ништа није како би требало да буде.
 На пример?
 На пример, имаш жену, троје деце, живе родитеље и мене.
 Мене као супституцију.
 Не разумем те.
 Шта сам ја теби заправо?
 Не знам. Али кад одеш, знам да ћеш ми недостајати.
 Слушао сам је с пола пажње.
 Чекао сам да промоција почне.
 Уметник се није појављивао.
 Пишао је Саву и Дунав око пола сата.
 Или није пишао.
 Погледао сам у двориште. Лако налакћен, ћаскао је с неким
 беспризорним типом.
 Показах му главом на сат.
 У реду је, рече.
 Није се помакао.
 Постајао сам нервозан.
 Показао сам пријатељици радијатор.
 Седимо ту и чекајмо.
 Хладан је, рече. Прехладићу гениталије. Нећу ту да седим.
 Нећу више да будем овде уопште.
 Изашли смо на улицу. Претходно сам на сто испред којих су
 били микрофони, врло уредно поређани, оставио текст свог говора.

Момак из организације рекао је да му се овако нешто никада није догодило.

Волим га, рекао сам му показујући главом на уметника на-лакћеног на дворишни зид.

Оставили сте текст, упита ме.

Да, рекох.

Нема ништа без написаних речи, рече.

Он нема појма, рече моја пријатељица. Данас нико ништа не чита.

Прилазили смо колима у мрачном дворишту за паркинг.

Неки тип, изашавши из кола боје труле вишње, управо ми је ломио брисач задњег стакла.

Кад нас је угледао наслонио се тобоже незаинтересовано на свој ауто и чекао да уграби место за паркирање.

Лепа ноћ, рекох му.

Била је заиста лепа ноћ.

Около су шпартали разносачи хране на светлуцавим бици-клима и звекетаво звонце на њиховим воланима лепо се уклапало у песму коју су, већином, звиждукали док је опојни мирис печеног меса и поврћа штипкао ноздрве.

Киша је постала интензивнија.

Улетели смо у кола.

Затим смо седели у њима и слушали музику.

Тип из црвеног ципа је лудео.

Још мало, рекла је жена која је била са мном, останимо још мало. Тако је добро кад само добује киша.

Киша је падала све јаче.

Знали смо да се ово никада више неће поновити.

Могли бисмо овако до јутра, рекао сам.

Да ли он уопште мисли о нама, упитала ме је.

Нисам знао на кога се то односи.